

Vallásos jótékonykodás vagy keresztény küldetés: A lelkiesség érvényesülése az egyházi szociális-karitatív szervezeteknél

Zagyva Richárd

Katolikus Karitás, országos igazgatóhelyettes

Religious Charity or Christian Mission: The Implementation of Spirituality in Church Social-Charitable Organisations.

Abstract: Giving, distributing aid and feeding the homeless are all stereotypes with which Christian good works are often identified. Charitable service is now a diverse and institutionalised task, the target group of which cannot be reduced to the poor; it must be universal to marginalised people. The target groups of the church's mission include the victims of humanitarian disasters as well as the disadvantaged, marginalised and less identifiable people in need. The paper presents the possibilities and concrete examples of the church's pastoral action regarding Caritas Hungarica. The activities of the organisation are motivated, guided and defined by the Holy Bible, the teaching and tradition of the Catholic Church, and a loving personal encounter with people in need. "Caritas" embodies the church's love for the poor, the excluded and marginalised, and the exercise of divine mercy. Through the example of Caritas Hungarica, this paper examines how spirituality can be made a dominant element in the functioning of an organisation, in its documents and daily practice.

Absztrakt

Adakozás, segélyosztás, hajléktalan étkeztetés mind olyan sztereotípiák, amellyel gyakran azonosítják a keresztény jószolgálatokat. A szeretetszolgálat mára sokszínű és intézményessé váló feladat, amelynek célcsoportja nem egyszerűsíthető le a szegényekre; a perifériára szorult emberekre általánosan kiterjedőnek kell lennie. Az Egyház küldetésének célcsoportjai közé tartoznak a humanitárius katasztrófák áldozatai, illetve a hátrányos helyzetű, marginalizálódott és kevésbé azonosítható rászoruló is. A tanulmányban az egyházi lelkiesség érvényesülésének lehetőségei és konkrét példái kerülnek bemutatásra a Katolikus Karitás – Caritas Hungarica vonatkozásában. A szervezet tevékenységét a Szentírás, a katolikus egyház tanítása és hagyománya, valamint a rászoruló emberekkel való szeretetteljes személyes találkozás motiválja, irányítja és határozza meg. A „caritas” az Egyház szeretete a szegények, kirekesztettek és marginalizálódott csoportok felé, illetve az isteni irgalmasság gyakorlását testesíti meg. A tanulmány a Katolikus Karitás példáján keresztül vizsgálja, miként érhető el, hogy a lelkiesség meghatározó elemmé váljon egy szervezet működésében, dokumentumaiban, valamint a mindennapi gyakorlatban. Arra is választ keresünk továbbá, hogy milyen elvekkel és eszközökkel biztosítható a lelkiesség átható jelenléte a szervezeti kultúrában és a mindennapi tevékenységben.

I. A szeretetszolgálat mint küldetés az Egyházban

I.1 Az irgalmas szeretet gyakorlása az Egyházban

A szeretetszolgálati tevékenység az Egyházban nem egyfajta jótékonykodás csupán, amelyet járulékosan végez, hanem a küldetésének lényegi része (XVI. Benedek pápa, 2005). Az Egyház minden korban a létének elválaszthatatlan részeként tekintett a krisztusi irgalmasság megvalósítására, az elesettek felkarolására. Az irgalmas szeretet gyakorlása az Egyházban már az alapító Jézus Krisztus tetteitől kezdve meghaladta a

szegények segélyezését és az adományozás gyakorlatát. Az evangéliumokban a szegénygondozás mellett a betegek, sérültek, kirekesztett személyek iránti irgalmasság is megjelenik. Krisztus egy új erkölcsi programot jelentő életeszményt mutatott meg és az emberi élet minden területén kifejezhető felebaráti szeretetre szólított fel. Ez megtalálható Krisztusnak a felebaráti szeretet gyakorlásáról hirdetett tanításaiban, amelyekben a szükségét szenvedők több csoportját is megnevezi és a követőit a megsegítésükre szólítja fel (Mt 25,32–40). Az „irgalmasság cselekedetei” a Máté evangéliumában olvasható, utolsó ítélettel kapcsolatos példabeszédre vezethetők vissza. Az éhezők, szomjazók, szegények, idegenek, betegek és börtönben lévők segítése mint a felebaráti szeretet gyakorlásának leggyakoribb formája épült be az Egyház gyakorlatába, ugyanakkor a kor jellegzetességeinek megfelelő szükségletek sokszínűségét és a szeretet gyakorlásának számtalan lehetőségét is mutatja. Az ősegyházban egyre bővültek a karitatív tevékenység formái, és a 3. századra már kialakult a karitásznak az Egyház történelmét végig kísérő kettőssége, amelyet a krisztushívő személy és az Egyház szervezett keretek között végez (Ujházi, 2020, 12–13). A szegények különböző csoportjait nyilvántartásba vették, s az özvegyek és árvák támogatása, a rabszolgák kiváltása, a szegények és betegek gondozása is szervezett módon történt. A szerzetesrendek, a lovagrendek és a középkori nagy szentek, mint Assisi Szent Ferenc, Árpádházi Szent Erzsébet, Szent Hedvig vagy Néri Szent Fülöp, példáival új irányokat jelöltek ki, illetve a rászoruló felkarolásának módjai is tovább bővültek a szegényházak, ispotályok és árvaházak megjelenésével. Az újkor századaiban, Szent Vince, Bosco Szent János és Boldog Kolping Adolf mellett, számos kiemelkedő egyházi személy emelte még magasabb szintre a szegénygondozást és a betegápolást, valamint a karitatív célú gyermeknevelés terén is új rendszerek jelentek meg (Zagyva, 2011, 14). Az Egyház intézményes kereteinek kiépülésével folyamatosan formálódott az egyházi szegénygondozás rendszere (Ujházi, 2017, 429–448). A II. világháborút követő egyházellenes állami beavatkozások következtében megszűnt egyházi karitatív tevékenység folytatására csak a rendszerváltást követően nyílt lehetőség.

1.2 Komplex egyházi szerepvállalás

Napjainkra elmondható, hogy Magyarországon az Egyháznak és szervezeteinek szociális-karitatív tevékenysége, illetve a szociális ellátórendszerben betöltött szerepe is jelentősen kiszélesedett; a komplexitás jeleit mutatva folyamatos fejlődés tapasztalható e tekintetben (Ragadics, 2019). II. János Pál pápa *Az Egyház Európában* kezdetű apostoli buzdításában kifejezően fogalmazza meg, hogy a segítő tevékenységnek mindenki felé ki kell tárulnia: „A szeretet tanúságtételének természetesen túl kell terjednie az egyházi közösség keretein, hogy minden embert elérjen...” (II. János Pál pápa, 2003, 85). Ferenc pápa napjainkban is gyakran említi a periféria kifejezést az igazságtalanság, a szegénység és a kizártság kevésbé szembetűnő formáira vonatkoztatva (Gájer, 2021). Mindez azt jelenti, az Egyháznak, a szegények és kirekesztettek hagyományos

csoportjai mellett, fel kell figyelnie a globalizáció negatív társadalmi hatásaiként megjelenő, kevésbé evidens, peremre szorult csoportokra is. Az Egyház keretein belül, az állami szociális ellátórendszer részeként is működnek egyházi fenntartású intézmények. Ilyen ellátási formák többek között a támogató szolgálatok, az idősek, pszichiátriai betegek és fogyatékkal élők számára fenntartott intézmények, a házi segítségnyújtás, a gyermekotthonok és az egyházi kórházak is. A szociálpolitikai ellátórendszeren kívül az egyházi szereplők számos szociális programot is megvalósítanak: otthoni és kórházi beteglátogatás, hajléktalanok étkeztetése és ellátása, krízishelyzeti támogatás, szociális ügyintézés, illetve felzárkóztató programok. A börtönpasztoráció, a fogyatékkal élők intézményen kívüli segítése és a cigánypasztoráció is olyan területek, ahol a keresztény szeretet megvalósításán munkálkodnak az egyházi szolgálatok. Az Egyház szeretetszolgálatát végző szervezetek felkészülten és kiépített eszközrendszerrel voltak jelen az elmúlt évtizedek nagy katasztrófáinál (vörösiszap-katasztrófa, árvizek, viharok, földrengések), hogy a kármentésben, gyorssegélyezésben és az újjáépítésben is a károsultak segítségére legyenek. A fenti szervezetek a menekültek krízishelyzeti és hosszú távú ellátásában, illetve integrációs és pszichoszociális célú támogatásában is részt vesznek.¹

2. A lelkeség megjelenésének lehetőségei és kihívásai az egyházi szociális-karitatív szervezetekben a Katolikus Karitásztól példáján keresztül

2.1 Az egyházi lelkeség megnyilvánulásának igénye

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia, az egyházmegyék, a plébániák, a szerzetesrendek, a lovagrendek, a lelkeségi mozgalmak és az azok által létrehozott szociális, egészségügyi, gyermekvédelmi vagy egyéb karitatív célú intézmények, valamint további egyházi kötődésű szervezetek is ellátnak karitatív-szociális feladatokat. Amikor az Egyház szociális tevékenységéről beszélünk, nem pusztán emberi jócselekedetre gondolunk, hanem a krisztusi szeretetben gyökerező irgalmasság mindenre kiterjedő, módszeres megvalósítására. Ennek a lelkeségnek meg kell nyílnia az egyházi karitatív-szociális szervezetek életében és át is kell járnia a teljes működésüket. Érvényesülnie kell a szervezeti felépítésben, a munkaköri leírásokban, a szervezeti szabályzatokban, a konkrét szociális-karitatív tevékenységekben, az ellátottakkal történő kapcsolatokban, a közösségi eseményeken, a kommunikációs megnyilvánulásokban és az együttműködésekben egyaránt. A Katolikus Karitásztól a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia fenntartásában, az Egyház hivatalos segítségnyújtó szervezeteként országos szinten végez szeretetszolgálati tevékenységet, ami szociális intézmények fenntartásában, karitatív programok szervezésében, krízishelyzeti és

---

¹ Lásd <https://karitasz.hu/hirek/hosszutavra-rendezkedett-be-karitasz-menekulokert> és <https://karitasz.hu/karitaszrol/7-menekultek>.

humanitárius feladatok ellátásában, valamint projektek formájában valósul meg. Az, hogy egy szervezet/intézmény egyházi fenntartású, illetve egyházi jogi személyként működik, még nem jelenti azt, hogy lelkeséggel és egyházi küldetéssel rendelkezik; ezeket be kell építenie a működésébe, illetve a programjaiba.

2.2 Etikai és magatartási normák: Az egyházi alapelvek szervezeti beágyazása

Az etikai és magatartási normák központi szerepet töltenek be a Katolikus Karitászműködésében, hiszen ezek biztosítják, hogy a szervezet tevékenységei ne csupán technikai szinten legyenek hatékonyak, hanem az egyházi tanításokkal összhangban, a katolikus értékek szellemében valósuljanak meg. Az etikai irányelvek betartása elősegíti a szervezet hitelességének megőrzését, valamint hozzájárul a bizalom és a tisztelet erősítéséhez mind a belső, mind pedig a külső szereplők körében.

2.2.1 Nemzetközi etikai és menedzsmenti irányelvek

A Katolikus Karitászműködés része a Caritas Internationalis globális hálózatának, amely 165 országban működő tagszervezeteket foglal magába. A Caritas Internationalis által kidolgozott menedzsmenti iránymutatások és etikai normák minden tagszervezet számára kötelező érvényűek. Ezek az irányelvek egységes keretet biztosítanak a szervezeti felépítéshez, a belső működési szabályzatokhoz, valamint az etikai és gyermekvédelmi alapelvek érvényesítéséhez, a céljuk pedig az, hogy

- biztosítsák az egyházi alapelvek integrációját a szervezeti kultúrába és a működés minden szintjére;
- egységesítsék a szervezeti szabályokat és struktúrákat, így elősegítve a nemzetközi szinten történő összehangolt működést;
- védelmet nyújtsanak a kiszolgáltatott csoportok számára, különös tekintettel a gyermekekre, idősekre és egyéb sérülékeny közösségekre;
- biztosítsák az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot a döntéshozatali folyamatokban, valamint a szabályzatok bevezetésének és ellenőrzésének terén.

2.2.2 Az Etikai Kódex jelentősége

A Caritas Internationalis iránymutatásai alapján minden tagszervezetnek el kell készítenie a saját etikai kódexét, amely a nemzetközi normák mellett figyelembe veszi a helyi körülményeket is, elsősorban a kulturális és társadalmi sajátosságokat. A Katolikus Karitászműködés Etikai Kódexe alapvető dokumentum, amely meghatározza a munkatársak és önkéntesek magatartásával kapcsolatos elvárásokat, valamint a szervezeti működést irányító etikai alapelveket. A fő céljai a következők:

- A katolikus értékrend megjelenítése a mindennapi gyakorlatban, például az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szolidaritás, az igazságosság és a szeretet eszméinek követése.

- Az etikus viselkedés előmozdítása, ugyanis az etikai normák segítik a munkatársakat és önkénteseket abban, hogy a tevékenységüket az egyház tanításaival összhangban, felelősségteljesen és tiszteletteljesen végezzék.
- Konfliktuskezelés és a visszaélések megelőzése.
- A bizalom és a hitelesség megőrzése a szervezet partnerei, támogatói és kedvezményezettjei felé, amely hosszú távon hozzájárul a Karitászs társadalmi szerepvállalásának sikerességéhez.

Az Etikai Kódex egyetlen normatív nyilatkozatban foglalja össze azokat az irányelveket, amelyek az átfogó etikai keretet alkotják, és amelyekhez minden tagnak és munkatársnak alkalmazkodnia kell. Az Etikai Kódex rögzíti, hogy a „Katolikus Karitászs tagjai és munkatársai munkájuk során arra törekszenek, hogy ezeket az értékeket és elveket megtestesítsék, és ezáltal aktív tanúi legyenek Krisztus könyörületességének a világban” (Katolikus Karitászs, 2024, 1). A szabályzat különösen fontosnak tartja, hogy a szervezet átültesse az Etikai Kódexet a szervezeti politikába és a tevékenységekbe, illetve egy eljárási rendet is tartalmaznak a tagok megfelelésének értékelésére.

2.2.3 Az Etikai Kódex bevezetésének folyamata

A Katolikus Karitászs Etikai Kódexe a Caritas Internationalis etikai kódexének és irányelveinek, valamint az Egyház társadalmi tanításának figyelembevételével egy szervezetfejlesztési folyamat során került kidolgozásra. A Karitászs az Etikai Kódex bevezetését több lépésben valósította meg:

- Ismertetés és oktatás: a Kódex bevezetését képzések és szemináriumok kísérték, amelyek során a munkatársak és önkéntesek megismerkedhettek a dokumentum tartalmával és jelentőségével.
- Kötelező elfogadás: az új belépők számára a Kódex megismerése és aláírása a munkaszerződés részét képezi, ezzel is hangsúlyozva az etikai elvek kiemelt fontosságát.
- Rendszeres felülvizsgálat és ellenőrzés: az etikai normák betartását rendszeresen ellenőrzik, és szükség esetén a Kódexet módosítják, hogy mindig megfeleljen a nemzetközi és helyi kihívásoknak.
- Az elvek érvényesítése és érvényesülése: a Kódexben szereplő alapelvek és előírások érvényesülését a szervezet ágazati vezetői rendszeresen ellenőrzik, monitorozzák, valamint a szervezeten belüli „safeguarding” (gyermekvédelmi, panaszkezelési és visszajelzési) rendszer lehetőséget biztosít az etikai vétségek jelzésére, illetve kivizsgálására.

2.2.4 Az alapítódokumentumok és -szabályzatok szerepe

A lelkiesség egyházi szociális-karitatív szervezetekbe történő integrálása alapvetően megjelenik az adott szervezet alapító okiratában, illetve szervezeti és működési szabályzataiban. Ezek az irányelvek biztosítják a katolikus identitás folyamatos jelenlétét és érvényesülését. A Katolikus Karitászs (2020) esetében az egyházi lelkiesség

megjelenésének több formális garanciája is van: Egyrészt a Karitás egyházi jogi személyként működik; a fenntartója a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia (MKPK), amely jóváhagyja az alapszabályait. Másrészt az alapító okiratban, a stratégiai dokumentumokban és az Etikai Kódexben kiemelt szerepet kap a katolikus identitás, amely minden munkatárs és önkéntes számára egyértelművé teszi a szervezet értékrendjét. Harmadrészt a Karitás szabályozási rendszereinek összhangban kell állniuk a kánonjoggal, így biztosítva, hogy a döntéshozatali és működési folyamatok egyaránt tükrözzék az egyház társadalmi tanítását.

2.3 A lelkiesség egyéb megjelenése a mindennapi működésben

A lelkiesség és spiritualitás gyakorlati megnyilvánulása szintén jelentőséggel bír. A Karitás országos és egyházmegyei központjaiban, illetve intézményeiben napi imát tartanak, amely teret ad a közösségi lelkiesség megélésének. A belső terekben megjelenő vallási szimbólumok (kereszt, bibliai idézetek² és szakrális képek) erősítik az egyházi jelenlétet.

2.4 Képzés és lelki napok

A szervezeti kultúra fenntartásában kiemelt szerepet kap a munkatársak rendszeres képzése és a lelki elmélyülés lehetősége, amelyet az önkéntesek és munkatársak számára rendszeresen szervezett lelki napok formájában biztosítunk, a püspököknek és papoknak az ezeken az eseményeken való jelenléte pedig tovább erősíti a közösségi identitást és a spirituális elköteleződést.

3. Összegzés

A Katolikus Karitás példája rávilágít arra, hogy az egyházi szociális-karitatív szervezetekben a lelkiesség nem csupán formális követelmény, hanem a működés minden szintjét átható alapelv. Az alapdokumentumok megfelelő megfogalmazása, a mindennapi gyakorlat és a munkatársak képzése egyaránt hozzájárul ahhoz, hogy a szervezet ne csak szociális, hanem lelki küldetést is teljesítsen. A lelkiesség így nem teher, hanem erőforrás, amely a segítő tevékenységek mélyebb dimenzióját nyitja meg. Az etikai kódex tehát nem csupán egy formális dokumentum, hanem a szervezet kultúrájának, értékrendjének és küldetésének szerves része, amely a napi gyakorlatban is megmutatkozik. Az etikai normák betartása nemcsak a belső működés hatékonyságát növeli, hanem a szervezet társadalmi szerepvállalását és közösségi elismertségét is erősíti. A Katolikus Karitás a fenti szabályzatok és rendelkezések bevezetésével, illetve az érvényesülésének ellenőrzésével igyekszik biztosítani, hogy a tagjai és munkatársai az Egyház társadalmi tanítása és alapelvei, értékei és lelkiessége szerint végezzék a szolgálatukat.

---

² Erre példa a Katolikus Karitás Országos Központjának bejáratánál látható bibliai idézet: „Caritas Christi urget nos – Krisztus szeretete sürget minket” (2Kor 5,14).

Irodalomjegyzék

- Caritas Internationalis (2014). Code of Ethics & Code of Conduct for Staff. <https://www.caritas.org/wordpress/wp-content/uploads/2017/05/CodesEthicsConduct.pdf>
- Gájer L. (2021). Keresztények a periférián: Párbeszéd, misszió és szolidaritás. Egyház2030, március 18. <https://egyhazi2030.hu/keresztenyek-a-perifarian/>.
- II. János Pál pápa (2003). Ecclesia in Europa / Az Egyház Európában: II. János Pál pápa apostoli buzdítása az Egyházban élő Jézus Krisztusról mint a remény forrásáról Európa számára. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/hu/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_20030628_ecclesia-in-europa.html
- Katolikus Karitás – Caritas Hungarica (2020). Szervezeti és működési szabályzat.
- Katolikus Karitás – Caritas Hungarica (2024). Etikai kódex.
- Ragadics T. (2019). Egyházi szociális tevékenység Magyarországon. Szociális Szemle, 12(1–2), 77–90. <https://doi.org/10.15170/SocRev.2019.12.01-02.05>
- Ujházi L. (2020). Az irgalmas szeretet és a karitás jelentősége az egyház hármasság – kormányzati, megszentelő és tanító – küldetésében. Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények, 8(2), 7–30. <https://doi.org/10.32566/ah.2020.2.1>
- Ujházi L. (2017). A Nemzetközi Katolikus Karitás – Caritas Internationalis – működési kerete. Hadtudományi Szemle, 10(3), 429–448.
- XVI. Benedek pápa (2005). XVI. Benedek Deus Caritas Est kezdetű enciklikája a püspököknek, a papoknak és diakónusoknak, az Istennek szentelt személyeknek és minden krisztushívőnek a keresztény szeretetről. https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/hu/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20051225_deus-caritas-est.html
- Zagyva R. (2011). Lángoló szeretet – A Katolikus Karitás 80 éve. Caritas Hungarica.